

УДК 811.161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.4/27.203888>**Оксана НЕГЕР,***orcid.org/0000-0002-9823-8329*

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

(Ужгород, Україна) *oksanahalay83@gmail.com***СТАНОВЛЕННЯ МОВНИХ ПОГЛЯДІВ ГАВРІЛА КОСТЕЛЬНИКА**

Мета нашого дослідження – з'ясувати, які фактори зумовили формування лінгвістичного світогляду вченого, як саме еволюціонував Г. Костельник як мовознавець та визначити його роль в історії українського мовознавства.

Ідея унормування мови бачвансько-сримських русинів появилась у Костельника ще в процесі написання віршової збірки «З мойого валала» (1904), яка започаткувала серед бачвансько-сримських русинів літературу народною мовою.

Уже в далекому 1904 р. Г. Костельник робить спроби проаналізувати цю мову, віднайти аналогії в польській та інших мовах і доходить висновку, що в мові бачванських русинів можна знайти сліди всіх слов'янських мов.

Значний вплив на формування мовного світогляду вченого зробило спілкування з В. Гнатюком. Він просить відомого етнографа писати йому «літературним діалектом», тобто літературною мовою, і вже 6.04.1908 року відписує Гнатюку не бачвансько-сримським діалектом, як усі попередні листи, а тодішнім варіантом української літературної мови.

Будучи практичною людиною, Костельник обирає те, що, на його думку, є перспективним, веде до розвитку. Розвиток і становлення української мови були для нього незаперечним фактом.

Уся мовознавча спадщина Г. Костельника, починаючи з перших несміливих спроб з'ясувати доречність того чи іншого слова у листах до В. Гнатюка, спрямована на визначення статусу мови бачвансько-сримських русинів та унормування її. Для досягнення цієї мети науковець використовує компаративістський метод та соціолінгвістичний підхід.

1922 р. виходить стаття Г. Костельника «Дзе спада наша бешеда?». У ній він намагається проаналізувати вплив польської, словацької і сербської мов на бачвансько-сримський діалект, причому звертає увагу не тільки на фонетичні, а й лексичні, синтаксичні та акцентуаційні запозичення. Учений доходить висновку, що польська мова вплинула на мову русинів Бачки не менше, ніж словацька.

1923 року виходить «Граматика бачвансько-рускей бешеди», яка є вінцем наукової спадщини Г. Костельника.

Автор добре усвідомлює специфіку бачвансько-сримського діалекту, який постав на межі української, словацької, польської мов. Але при цьому чітко визначає саме українську як матір мови бачванців.

Таким чином, мовний світогляд Г. Костельника сформувався під впливом багатьох позамовних чинників. Цьому сприяло як місце народження, освіта, оточення, так і особисті риси філософа – надзвичайна працелюбність, широта поглядів, усвідомлення важливості перспективності тієї чи іншої справи, амбіційність, розуміння своєї особливої ролі, «місійності» в історії народу та прагнення її відповідати. Усі ці фактори допомогли сформувати глибокого мислителя, мовознавця, який спочатку несміливими кроками, а згодом впевнено і рішуче відстоював українське походження бачвансько-сримського діалекту та зробив колосальний внесок у розвиток мови русинів Бачки на народній основі з орієнтацією на українську.

Ключові слова: мовний світогляд, мовознавець, бачвансько-сримські русини, літературна мова.

Oksana NEHER,*orcid.org/0000-0002-9823-8329*

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Ukrainian

Uzhgorod National University

(Uzhhorod, Ukraine) *oksanahalay83@gmail.com***FORMATION OF LINGUISTIC VIEWS OF HAVRYIL KOSTELNYK**

The purpose of our research is to find out what factors led to the formation of the linguistic worldview of the scientist, how H. Kostelnyk evolved as a linguist and to determine his role in the history of Ukrainian linguistics.

The idea of normalizing the language of the Bachvan-Srijem Ruthenians came into existence in the process of writing the poem collection "Z moyoho valala" (1904) by H. Kostelnyk, which initiated literature in the vernacular among the Bachvan-Srijem Ruthenians.

At 1904 H. Kostelnyk made an attempt to analyze this language, to find analogies in Polish and other languages, and came to the conclusion that traces of all Slavic languages could be found in the Bachvan Rusyn language.

Communication with V. Hnatyuk had a significant influence on the formation of the scientist's linguistic outlook. He asks a famous ethnographer to write him a "literary dialect", that is, a literary language and already on April 6, 1908, he wrote off Hnatyuk, not a Bachvani-Srijem dialect like all previous letters, but a then version of Ukrainian literary language.

Being a practical person, Kostelnik chooses what he thinks is promising and leads to development. The development of the Ukrainian language was an indisputable fact for him.

The whole linguistic heritage of Kostelnik, from the first bold attempts to find out the relevance of a word in letters to V. Hnatyuk, is aimed at determining the status of the language of the Bachvan-Srijem Rusyns and normalizing it. To achieve this goal, a scientist uses a comparative method and a sociolinguistic approach.

In 1922 H. Kostelnik publishes article "Where does our language come from?". In this article he tries to analyze the influence of Polish, Slovak and Serbian on the Bachvana-Srijem dialect, and pays attention not only to phonetic, but also to lexical, syntactic and accentuating borrowings. The scientist concludes that the Polish language influenced the language of the Bachka Rusyns no less than Slovak.

In 1923, the "Grammar of the Bachvani-Russian Trouble" was published, which is the crown of H. Kostelnik's scientific heritage.

The author is well aware of the specifics of the Bachvana-Srijem dialect, which stood on the border of Ukrainian, Slovak and Polish. But at the same time he clearly defines Ukrainian as the mother tongue of the Bachvans.

Thus, Kostelnik's linguistic outlook was shaped by the influence of many non-contractual factors. This was facilitated by the place of birth, education, environment, and personal features of the philosopher – extraordinary diligence, breadth of views, awareness of the importance of perspective of a particular business, ambition, understanding of its special role, "missionary" in the history of the people and the desire to answer it. All these factors helped to form a deep thinker, a linguist who, at first with bold steps, and later confidently and firmly upheld the Ukrainian origin of the Bachvan-Srijem dialect and made a tremendous contribution to the development of the Bachka Rusyn language based on the Ukrainian orientation.

Key words: *language outlook, linguist, Bachvan-Srijem Rusyns, literary language.*

Постановка проблеми. Розвиток мовознавства не можливий без знання і розуміння історії мови та ролі окремих осіб у цій історії. Діяльність багатьох українських лінгвістів з тих чи інших причин досі залишається не досить висвітленою. Одним з імен, яке потребує детальнішого вивчення, є ім'я Гавриїла Костельника – богослова, філософа, лінгвіста.

Аналіз досліджень. Філософські праці та художні твори Г. Костельника вже неодноразово ставали предметом досліджень, тоді як мовознавча діяльність привертала увагу науковців значно рідше. Об'єктом лінгвістичних студій стає «Грамматика» Костельника (Фейса, 2007), лексика його поезій (Терлак, 2007, Рамач, 2007), комплексний аналіз праць (Рамач, 2007, Белей, 2007).

Мета статті. Мета нашої розвідки – з'ясувати, які фактори зумовили формування лінгвістичного світогляду вченого, як саме еволюціонував Г. Костельник як мовознавець та визначити його роль в історії українського мовознавства.

Виклад основного матеріалу. Кінець XIX – початок XX ст. знаменується процесом самоідентифікації націй та намаганням їх віднайти ті риси, які доведуть їх окремішність та специфіку. У цьому ключову роль відіграють окремі особистості, які своєю діяльністю дають поштовх до розвитку культури і самосвідомості цілого народу.

Як зауважує О. Гірник, середовищем спалаху нових творчих можливостей української культури на початку XX століття стало поселення Руський Керестур (Bacs Kerestur, Nagy Kerestur, Ruski

Krstur), що загубилося серед рівнинних просторів регіону Бачка, який входить до складу автономного краю Воєводина (Сербія) (Гірник, 2018). Саме тут народилася людина, яка стала не просто кодифікатором мови бачванських русинів, а тим, хто допоміг ідентифікувати цей народ серед інших слов'янських і став тим пастирем, про якого 1899 р. пише Д. Біндас: «Не мають хто бы их (русинів – О. Н.) предводил и так ходят як овцъы без пастыря» (Румянцев, 2010: 39).

Гавриїл Костельник – нестандартна особистість, яка неодноразово привертала увагу лінгвістів, літературознавців, істориків, богословів. І якщо діяльність його як священника, літературного критика і поета знаходить неоднозначну оцінку в працях різних дослідників, то мовознавчий доробок Г. Костельника високо оцінений усіма дослідниками його праць.

Цікавим, на нашу думку, видається простежити еволюцію лінгвістичних поглядів цього діяча та з'ясувати фактори, які вплинули на формування його мовознавчого світогляду.

Народився Г. Костельник у селі Руський Керестур у Сербії. Важливим є той факт, що заснували село переселенці із Закарпаття й Пряшівщини, які ревно берегли свою національну ідентичність. Цьому сприяли кілька факторів. По-перше, греко-католицьке віросповідання, по-друге, освіта, яку здобували діти за підручниками, отриманими з Галичини й Закарпаття (пор. (Румянцев, 2010: 16). Про наявність національної свідомості бачвансько-сримських русинів (як називають переселен-

ців) свідчить те, що під час революції 1848 року вони вимагали дозволу розвивати руську мову. А після того, як у Закарпатті розпочалась мадяризація, переселенці починають налагоджувати зв'язки з Галичиною та Буковиною.

Відомим також є факт, що над збереженням національної ідентичності активно працювали вчителі в керестурській та коцурській школах.

Наприкінці XIX ст. з'являється інтерес українських дослідників до культури бачвансько-сримських русинів. Так, 1897 року фольклорист Володимир Гнатюк вирушає в Бачку, де досліджує звичаї і побут місцевих мешканців, цим самим започаткувавши дискусії щодо їх ідентичності спочатку серед науковців України, а згодом і серед самих бачвансько-сримських русинів. Етнографу вдалося не тільки активізувати увагу світу до культури переселенців із Закарпаття та Галичини, а й в результаті аналізу зібраного матеріалу довести належність мови русинів до діалектів української мови.

Однак багато питань функціонування цієї мови залишалися нез'ясованими: чому вона настільки відрізняється від української літературної? Яка мова найбільше вплинула на цей діалект? Чи можна її використовувати для творення літератури? Початок XX століття стає переломним моментом для бачвансько-сримських русинів. Назріла потреба у культурному самовизначенні, і для розв'язання цієї проблеми потрібна була неординарна, високоерудована особистість.

Саме в цей час, на зламі двох століть, у селянській родині керестурян народився Гавриїл Костельник. Єдиний із шести братів та сестер він здобув освіту. Спочатку навчався в рідному селі, потім – у хорватських гімназіях. Будучи гімназистом, видає збірку поезій «З мого валала» (1904), таким чином започаткувавши серед бачвансько-сримських русинів літературу народною мовою. Цікавою є думка М. Мушинки про те, що предтечею Г. Костельника у цій справі став О. Павлович, який у першій половині XIX ст. проживав на території, звідки переселилися русини Бачки й Сриму. Як зауважує дослідник, не можна недооцінювати контакти з територією походження, тому, можливо, саме з Пряшівщини, де писав Павлович, «прийнялася серед бачванської інтелігенції думка... писати для народу рідним діалектом» (цит. за (Румянцев, 2010: 45).

На те, що твори написані рідною говіркою Г. Костельника, очевидно, вплинули також інші чинники.

По-перше, Костельник активно спілкується з хорватськими поетами-романтиками. Як відомо,

романтизм передбачає інтерес до фольклору, а отже, до рідної мови письменника.

По-друге, на цьому етапі Г. Костельник активно листується з В. Гнатюком, який відстоював належність діалекту бачванських русинів до української мови. Вплив українського етнографа на Костельника був досить значним. Промовистим є той факт, що збірка «З мого валала» була видана саме за фінансової допомоги Гнатюка, тоді як редактор тижневика «Неділя» (колишній учитель з Руського Керестура) М. Врбель, до якого спочатку звернувся Г. Костельник, видати поезію відмовився (Гірник, 2018).

По-третє, очевидно, на вибір мови першої збірки вплинуло те, що пізніше сам письменник назве «руською» самосвідомістю» (Гірник, 2018).

Важливо відзначити, що ідея унормування мови бачвансько-сримських русинів появилася у Костельника ще в процесі написання віршової збірки. Так, у листах до Гнатюка за цей період (1904 р.) письменник скаржиться на відсутність правопису та намагається з'ясувати походження деяких слів, шукає їхні аналоги в інших слов'янських мовах (Костельник, 1975: 313). Потрібно наголосити, що на той час йому виповнилося лише 17 років.

Пізніше Г. Костельник згадує, що все життя ним керувало бажання служити своєму народу. При цьому він розуміє, наскільки важливою є просвіта. З боєм письменник спостерігає за занепадом рідної культури, відсутністю освіти рідною мовою. Молодий філософ читає свої твори селянам і бачить захоплення від того, що вони слухають поезію рідною, живою мовою. Так поступово приходить розуміння того, що допомогти він може, зробивши доступними і зрозумілими досягнення науки, з одного боку, а з іншого – показавши руському народу, що у них теж є власна культура і мова. А для цього потрібно унормувати, розвинути мову бачванських русинів.

Як справедливо зауважують дослідники, у Г. Костельника було відчуття місійності, особливості своєї ролі (пор. (Петрук, 2018). Це відчуття давало йому потужний поштовх у праці (за свідченнями дітей Костельника, він працював і вдень і вночі) і змушувало шукати розв'язок таких проблем, за які ніхто тоді не хотів і не міг взятися. Особливе, філософське світосприйняття знайшло відображення і в науці.

Закономірно, що перед Г. Костельником як перед глибокодумним науковцем постало питання: чим же є мова бачвансько-сримських русинів? Це окрема мова чи діалект української або ж іншої слов'янської мови? Для розв'язання

цієї проблеми він враховує як лінгвістичні, так і історичні факти.

У листі до В. Гнатюка за 1904 р. він пише: «Треба ми дакус упознац и народ наш Галичаньски – язык його и шицко, шицко» (Костельник, 1975: 322). Тобто Г. Костельник чітко усвідомлює належність галичан і бачванських русинів до одного народу. Він просить відомого етнографа писати йому «літературним діалектом», себто літературною мовою, і вже 6.04.1908 року відписує Гнатюку не бачвансько-сримським діалектом, як усі попередні листи, а тодішнім варіантом української літературної мови. Цікаво, що з тим же листом Костельник надсилає критичний нарис, написаний такою ж літературною мовою, який підписує як homo novis (нова людина), що недвозначно вказує на остаточну визначеність науковця.

Мову, якою видана збірка «З мойого валала», сам Костельник називає «бачванським наріччям» (лист Шахматову від 8.06.1904 р.) (Костельник, 1975: 322). Уже в далекому 1904 р. дослідник робить спроби проаналізувати це «наріччя», віднайти аналогії в польській та інших мовах і доходить висновку, що в мові бачванських русинів можна знайти сліди всіх слов'янських мов.

1907 р. він стає студентом Львівської духовної семінарії. Як згадує сам Костельник, до нього одразу ж після початку навчання підійшов представник москвофільської течії з метою переконати новоприбулого студента-богослава пристати до москвофілів. Гавриїл Костельник запитав, чи, на їхню думку, український «дух» буде розвиватися далі. Діставши ствердну відповідь, звинуватив москвофілів у тому, що вони є ворогами рідного народу, оскільки не допомагають йому розвиватися, а лише заважають (Румянцев, 2010: 188). Будучи практичною людиною, Костельник обирає те, що, на його думку, є перспективним, веде до розвитку. Розвиток і становлення української мови були для нього незаперечним фактом. Водночас потрібно відзначити обережність, з якою богослов ставиться до українізації бачванських русинів. Він чітко розумів, якою великою є різниця між його рідним діалектом і українською літературною мовою. Це й не дивно, адже остання постала на базі середньонадніпрянських говорів, тоді як бачванці є нащадками лемків. У листі до М. Мудрого він зазначає: «Боюсь, що ця насильна «українізація» у Коцурі дуже пошкодить, тобто допоможе кацапо-православним» (цит. за Гірник, 2018).

Після одруження з дочкою директора Перемишльської руської семінарії Г. Костельник остаточно оселяється у Львові. Наприкінці

XIX – на початку XX ст. місто стає центром українського духовного відродження. Саме зі Львовом пов'язана діяльність Наукового товариства імені Т. Шевченка, сюди емігрувала значна частина національно свідомих діячів зі Сходу України, тут виходила лєвова частка українських часописів. Усе це не могло не вплинути на свідомість Костельника, який не просто спілкується з тогочасною українською інтелігенцією, а й сам стає яскравим представником інтелектуального бомонду. Так, спочатку він працює професором релігії у середніх школах, потім викладає в духовній семінарії, редагує офіційне видання Львівської єпархії «Нива», з 1928 року стає професором Львівської богословської академії, а з 1929 року входить до редколегії першої «Української загальної енциклопедії».

Водночас Гавриїл Костельник активно працює над роботою, яку розпочав ще 1904 р. У листі за 1919 р. до Ю. Біндаса він повідомляє, що вже написав граматику і чекає можливості її надрукувати (Костельник, 1975: 335). Цю граматику він висилає однодумцям в Бачку, де вони видають «Руський календар», у якому ще до друку Костельникової праці використано принципи запропонованого ним правопису.

Уся мовознавча спадщина Костельника, починаючи з перших несміливих спроб з'ясувати доречність того чи іншого слова у листах до В. Гнатюка, спрямована на визначення статусу мови бачвансько-сримських русинів та унормування її. Для досягнення цієї мети науковець використовує компаративістський метод та соціолінгвістичний підхід. Очевидно, порівняння рідного діалекту з іншими слов'янськими мовами зумовлене дискусією, започаткованою на межі XIX і XX століть О. Соболевським, який доводив, що бачванські русини – це словаки, та В. Гнатюком, який відстоював належність їх до українців.

Не можна не згадати працю, рукопис якої був закінчений 1915 року (видана 1998) – Liber metogabilium грекокатолицької парохії Бачкерестурської: Хроніка Руського Керестура (Костельник, 1998). У ній знаходимо таку думку: «Гоч бешеда нашого народу барз пословачена, але ей корень і дух рускі...». Так, «руський дух» та «руську кров» русинів автор вважає сильнішими від мовного фактору.

Через кілька років (1921 р.) у листі до Ю. Біндаса Гавриїл Костельник висилає розвідку для «Руського календаря» «Що зме прияли од Полякох?», у якій намагається дослідити «характер» їхньої мови, а також висилає «Як маме писац и гуториц», тобто науковець продовжує досліджу-

вати ідентичність мови бачвансько-сримських русинів, водночас намагаючись її впорядкувати.

1922 р. виходить стаття Г. Костельника «Дзе спада наша бешеда?». У ній він намагається проаналізувати вплив польської, словацької і сербської мов на бачвансько-сримський діалект, причому звертає увагу не тільки на фонетичні, а й лексичні, синтаксичні та акцентуаційні запозичення. Учений доходить висновку, що польська мова вплинула на мову русинів Бачки не менше, ніж словацька. Г. Костельник відзначає, що лексичних запозичень з польської в нашій мові небагато, значно менше, ніж українських слів у польській, проте в мові бачванських русинів значна кількість запозичень з польської на граматичному рівні, які віддаляють цю мову від української літературної. Тут і в наступних розвідках Костельник зосереджується перш за все на пошуку аналогій у західнослов'янських мовах, адже саме з ними найбільше контактувала мова закарпатських переселенців. Мовознавець визнає, що позбутися польських і словацьких запозичень зараз неможливо, тому що вони вже «удомашнели» і цілком гармонійно вписуються в мовну систему бачванців. Однак він застерігає від запозичень з сербської, які є новими і з'явилися внаслідок переселення русинів у Бачку. На думку Г. Костельника, вони поставлять під загрозу існування мови бачвансько-сримських русинів. Водночас позиція мовознавця чітка: «А правда така, же ми по бешеди, як и по походзеню прави Руснаци, лем же пре длуговичне а блізде сушество прияли зме у бешеди вельо-койцо од Полякох и од Словакох» (Костельник, 1975: 199).

1923 року виходить «Грамматика бачвансько-рускей бешеди», яка є вінцем наукової спадщини Г. Костельника. Якщо до того вчений тільки шукав відповіді на питання, звідки походить діалект бачванських русинів та до якої мови належить, то в «Грамматичі» він дає відповіді. У передмові він формулює мету праці: «же би отверала драгу до кніжкового руско-українського языка» (Костельник, 1975: 207). Мотивуючи вибір кирилично-графіки, Г. Костельник зазначає: «Ми Руснаци (Украиньци) хаснуеме ше зос кирилску азбуку, бо з тоту азбуку хасновали ше нашо дідове» (Костельник, 1975: 208).

Можна виділити два принципи, якими керувався молодий вчений під час написання цієї праці. Перший – орієнтація на літературну українську мову. Він пропонує замінити я, ю, є, і, щ на йа, йе, йі, щч, щоб зменшити кількість букв, проте зазначає, що краще все-таки залишити таке написання, яке використовують в українській літера-

турній мові. Другий – легкість, з якою має бути сприйняте все, запропоноване ним у граматиці. Так, коментуючи алфавіт, Костельник зауважує, що найкраща абетка та, яка має найменше букв, а букви мають бути такі, щоб їх легко запам'ятати і писати (Костельник, 1975: 211).

У своїй праці мовознавець весь час порівнює живорозмовну мову бачванських русинів з українською літературною, а також часто із сербською, словацькою, польською. Часом це порівняння йде як констатація факту (здебільшого), інколи як рекомендація дотримуватися правил української літературної мови. Автор добре усвідомлює специфіку бачвансько-сримського діалекту, який постав на межі української, словацької, польської мов. Але при цьому чітко визначає саме українську як матір мови бачванців.

«Грамматика» Г. Костельника цікава тим, що поєднує власне граматику, елементи зіставного аналізу та історію мови. Потрібно не забувати, що вчений був також філософом, навчався у Фрібурзькому католицькому університеті, де захистив дисертацію. Маючи від природи особливий склад розуму та здобувши освіту в Європі, Костельник стає непересічним, глибокодумним науковцем. Саме тому, досліджуючи мовні факти, він використовує комплексний підхід, який допомагає дати повнішу оцінку аналізованому явищу, з'ясувати його доречність чи небажаність у мові.

Потрібно відзначити його прагнення витворити літературну мову русинів саме на базі народнорозмовної, адже саме це, на його думку, сприятиме легкому сприйняттю здобутків писемної літератури та усвідомленню ними цінності та самодостатності рідної мови.

Орієнтацію на «живу» мову підтверджують і листи Г. Костельника. Так, у листі до Ю. Біндаса за 1919 р. (тобто ще до виходу «Грамматичі») він схвально відгукується про використання саме цієї форми мови у «Руському календарі»: «Добре ще зробели, же ще вжали наш живи язык» (Костельник, 1975: 337). Причому він не просто схвалює, а й намагається донести до галицької громадськості інформацію про «братів» у Бачці, публікуючи замітки про бачвансько-сримських русинів та їх живорозмовну мову у львівській періодиці. Наступного року науковець просить одного з активних культурних діячів Бачки М. Мудрого прислати у Львів кілька примірників «Календаря», «Букваря» і «Читанки», маючи намір віддати їх львівським бібліотекам і музеям.

У листі до Ю. Біндаса за 1921 р. знаходимо інформацію, що перед виходом чергового номера «Руського календаря» Г. Костельник виправляв

помилки, орієнтуючись при цьому на живорозмовну мову.

Потрібно зауважити, що серед русинів Бачки на той час були спроби використовувати «живу» мову для потреб науки і літератури. Так, відомо, що 1913 р. Д. Біндас робив спробу видавати «Руський календар» цією формою мови, а 1916 р. виголосив доповідь на тему «О важности литургических проповедей(я) у нашей Церкви», текст якої було видано бачвансько-сримською говіркою (Румянцев, 2010: 41). Однак, на жаль, подібні спроби не знаходили на той час належної підтримки. Тобто для того щоб видати граматику, яка базується на цій говірці, потрібно було мати неабияку сміливість і певність у правильності власних наукових поглядів.

Мовознавча діяльність Г. Костельника не завершується виданням «Граматики». Учений залишається уважний до проблеми походження і функціонування бачвансько-сримського діалекту. І 1937 року в календарі «Руского Народного Просвітного Дружтва» друкує статтю «Наша бешеда», у якій обґрунтовує хибність думки Ф. Тішого про належність мови бачванських русинів до «чехословацької мовної групи». Учений не просто ана-

лізує мовні факти, а вже традиційно для нього застосовує комплексний підхід до проблеми. На його думку, антропологічні характеристики русинів Бачки такі ж, як і у вихідців з України, що проживають у Польщі. Аналіз же мовних особливостей дає змогу Г. Костельнику вкотре зробити висновок, що бачвансько-сримський діалект у своїй основі – український, зі значними нашаруваннями польської та меншими – словацької мов (Костельник, 1975: 198).

Висновки. Мовний світогляд Г. Костельника сформувався під впливом багатьох позамовних чинників. Цьому сприяло як місце народження, освіта, оточення, так і особисті риси філософа – надзвичайна працелюбність, широта поглядів, усвідомлення важливості перспективності тієї чи іншої справи, амбіційність, розуміння своєї особливої ролі, «місійності» в історії народу та прагнення їй відповідати. Усі ці фактори допомогли сформувати глибокого мислителя, мовознавця, який спочатку несміливими кроками, а згодом впевнено і рішуче відстоював українське походження бачвансько-сримського діалекту та зробив колосальний внесок у розвиток мови русинів Бачки на народній основі з орієнтацією на українську.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белей Л. Гавриїл Костельник як творець бачвансько-сримського варіанта української літературної мови. *Гавриїл Костельник на тлі доби: пошук істини*. Вип. 8. Львів, 2007. С. 120–127.
2. Гірник О. Пошук ідентичності як “*principium movens*” Гавриїла Костельника. *Zbruch*. URL: <https://zbruch.eu/node/80700>.
3. Гірник О. Священик наших часів. *Zbruch*. URL: <https://zbruch.eu/node/81994>.
4. Костельник Г. Наша бешеда. *Проза на бачванско-сримским руским литературним языке*. Нови Сад : «Руске слово». С. 185–198.
5. Костельник Г. Проза на бачванско-сримским руским литературним языке. Нови сад : «Руске слово», 1975. 373 с.
6. Костельник Г. *Libet memorabilium* грекокатоліцкей парохиї Бачкерестурскей: Хроніка Руского Керестура. Нови Сад, 1998.
7. Петрук Я. Гавриїл Костельник у власних очах. *Zbruch*. URL: <https://zbruch.eu/node/83124>.
8. Рамач А. Лінгвістичний доробок Гавриїла Костельника. *Гавриїл Костельник на тлі доби: пошук істини*. Вип. 8. Львів, 2007. С. 75–84.
9. Рамач Ю. Нова лексика у Костельниковом Идилским венцу «3 мойого валала». *Гавриїл Костельник на тлі доби: пошук істини*. Вип. 8. Львів, 2007. С. 106–120.
10. Румянцев О. Питання національної ідентичності русинів і українців Югославії. Munchen – Derlin : SLSSEE, 2010. 523 с.
11. Терлак З. Мовностильові особливості збірки поезій Гавриїла Костельника «Встань, Україно!». *Гавриїл Костельник на тлі доби: пошук істини*. Вип. 8. Львів, 2007. С. 84–91.
12. Фейса М. Дієсловні категорії у граматики Гавриїла Костельника. *Гавриїл Костельник на тлі доби: пошук істини*. Вип. 8. Львів, 2007. С. 98–106.

REFERENCES

1. Belei, L. Havryil Kostelnyk yak tvorets bachvansko-srymskoho varianta ukrainskoi literaturnoi movy [Havryil Kostelnyk as the creator of the Bachvana-Srijem version of the Ukrainian literary language]. *Havryil Kostelnyk on the background of the day: the search for truth*. Lviv, 2007. P. 120–127 [in Ukrainian].
2. Hirnyk, O. Poshuk identychnosti yak “*principium movens*” Havryila Kostelnyka. [Identity search as Havryil Kostelnyk’s “*principium movens*”] *Zbruch*. Retrieved from: <https://zbruch.eu/node/80700> [in Ukrainian].
3. Hirnyk, O. Svjashchenyk nashyh chasiv [The priest of our times]. *Zbruch*. Retrieved from: <https://zbruch.eu/node/81994> [in Ukrainian].
4. Kostelnyk, H. Nasha besheda [Our language]. *Prose in Bachvana-Srijem Ukrainian literary language*. Novi Sad: Ruske slovo, 1975. P. 185–198 [in Ukrainian].

5. Kostelnyk, H. Prose in Bachka-Srijem Ukrainian Literary Language. Novi Sad : “Ruske slovo”. 373 p. [in Ukrainian].
6. Kostelnyk, H. Liber memorabilium hrecocatolitskey parohiji Bachkeresturskey: Khronika Ruskoho Kerestura [Liber memorabilium of Greek Catholic parish of Bachkerestursk : Chronicle of Ruski Kerestur]. Novi Sad, 1998 [in Ukrainian].
7. Petruk, Y. Havryil Costelnyk u vlasnyh ochah [Havryil Costelnyk in his own eyes]. *Zbruch*. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/83124> [in Ukrainian].
8. Ramach, A. Linhvistychnyi dorobok Havryila Kostelnyka [Linguistic achievements of Gabriel Kostelnik]. Havryil Kostelnik on the background of the day: the search for truth. Lviv, 2007. P. 75–84 [in Ukrainian].
9. Ramach, Yu. Nova leksyka u Kostelnykovom Ydylskym ventsu “Z moyoho valala” [A new vocabulary in the Idyllic collection “Z moyoho valala” by Kostelnik]. Havryil Kostelnik on the background of the day: the search for truth. Lviv, 2007. P. 106–120 [in Serbian].
10. Rummyantsev, O. Pytannya natsionalnoyi identychnosti rusyniv i ukrayintsiv Yuhoslaviyi [The problem of the national identity of the Ruthenians and Ukrainians of Yugoslavia]. Munchen–Derlin ; SLSSEE, 2010. 523 p. [in Ukrainian]
11. Terlak, Z. Movnostylovi osoblyvosti zbirky poezii Havryila Kostelnyka “Vstan, Ukraino!” [Linguistic features of the collection of poems by Gabriel Kostelnik “Get Up, Ukraine!”]. Havryil Kostelnik on the background of the day: the search for truth. Lviv, 2007. P. 84–91 [in Ukrainian].
12. Feisa, M. Diieslovnny katehoryi u hramatyky Havryila Kostelnyka [Verbal categories in the grammar of Havryil Kostelnyk]. Havryil Kostelnik on the background of the day: the search for truth. Lviv, 2007. P. 98–106 [in Serbian].